
R a s p r a v e

UDK 232.2/3 : 234
Pregledni članak
Primljeno 1/99

KRISTOLOŠKI TEMELJI SABORSKE NAUKE O CRKVI

Kristologija LG

Anto Šarić, Sarajevo

Sažetak

U članku autor proučava kristološku problematiku u saborskoj Konstituciji o Crkvi "Svjetlo naroda". Raščlambom pojmova misterij i sakrament otkriva se stvarnost Crkve, koja svoj korijen ima u vječnom Očevu spasenjskom naumu te smješta Crkvu u perspektivu povijesti spasenja. Uz trinitarnu dimenziju ističe se i kristocentričnost povijesti spasenja, središnja uloga otkupiteljskog utjelovljenja. Božji naum spasenja postaje stvarnošću u Isusu Kristu i njegovu djelu. U Crkvi, koja je ustanovljena kao sredstvo spasenja za sve ljude, Bog saopćava svoju milost u utjelovljenoj Riječi. U Crkvi je djelatno nazočan proslavljeni Krist po svome Duhu, po kome ljudi dolaze do susreta i sjedinjenja s Kristom i u Kristu s Ocem.

Značajka je saborske nauke da, u perspektivi teologije prvih stoljeća, ukazuje na povezanost teologije stvaranja i otkupljenja i na središnju ulogu Krista u ostvarenju Očeva plana spasenja. Govor o djelatnoj nazočnosti proslavljenog Krista u Crkvi novo je važno poglavlje u kristologiji.

Ključne riječi: otajstvo, sakrament, Kristova posrednička uloga, nazočnost proslavljenog Krista po Duhu, ostvarenje spasenja.

Uvod

U dogmatskoj Konstituciji o Crkvi, koja predstavlja središnju temu i vrhunac nauke Drugoga vatikanskog sabora, susrećemo neizravnu kristologiju. Dok govori o stvarnosti Crkve i njezinu poslanju, Sabor ukazuje na njezine kristološke temelje. Saborska je

nauka o Crkvi bitno kristološka. Crkvu se može pravo shvatiti samo u njezinoj povezanosti s utjelovljenjem Sina Božjega kao središnjim otajstvom kršćanstva. Crkva je, dakle, razumljiva jedino kao stvarnost u kojoj se očituje i produžuje Kristovo otajstvo spasenja u ljudsku povijest. Sam naslov *Svjetlo naroda* izražava tu stvarnost: Crkva sebi ne može dati taj naslov, jer je samo Krist, zapravo, svjetlo naroda, a to se svjetlo odražava na njezinu licu.¹ Naslov odražava i obnoviteljski program sabora ukoliko ukazuje da Crkva nije u središtu navještaja, već ima poslužiti kao sredstvo saopćavanja milosti spasenja ponazočenjem otajstva Isusa Krista u Duhu Svetome u svijetu. Cjelokupnom naporu obnove Sabor postavlja cilj "da Kristov znak jasnije sine na licu Crkve".²

Govoreći o utemeljenju Crkve u tajni Krista, Sabor nije imao namjeru cjelovito prikazati Kristovo otajstvo, nego je istaknuo samo osnovne vidike. Duga povijest nastanka teksta ukazuje na naporan put koji je prijeđen od prve sheme *De Ecclesia* do konačne redakcije Konstitucije. Dok je predsaborska teologija gradila poglavito na enciklici *Mystici corporis*, tekst Konstitucije uvažava rezultate novijih teoloških istraživanja, koja teže novom formuliranju nauke o Crkvi, nadahnutu na izvorima.³ Prihvaćanje novih poticaja vidljivo je ne samo u opisu života Crkve u kategorijama povijesti spasenja, nego i u rječniku, koji označuje povratak jeziku Biblije i otačke teologije.⁴ Kao plod ovih napora u konačnom tekstu nalazimo opis pojedinih vidika otajstva Crkve o kojima su učiteljstvo i teologija dotad malo ili ništa govorili.

U našem radu nastojat ćemo orisati kristološke temelje saborske nauke o Crkvi te ukazati na njezinu novost i obogaćenje, koje se nalazi upravo u njezinoj kristocentričnosti, tj. usredotočenju na utjelovljenu Riječ kao središte života Crkve i povijesti.

¹ LG 1; v. G. Philips, *Die Geschichte der dogmatischen Konstitution über die Kirche "Lumen Gentium"*, LThK XII, str. 140; J. Alfaro, *Cristologia e antropologia*, Assisi 1973, str. 129.

² LG 15; v. W. Kasper, *Protiv zlogukih proroka. Vizija Koncila za obnovu Crkve*, Svesci 70-73, str. 18.

³ E. Schillebeeckx, *La missione della Chiesa*, Ed. Paoline, Roma 1971., str. 19-20; G. Philips, nav. čl., str. 143.; O. Rousseau, *La Costituzione nel quadro dei movimenti rinnovatori di teologia e di pastorale degli ultimi tempi*, u: G. Barauna (ur.), *La Chiesa del Vaticano II*, Firenze 1965., str. 111s.; v. također radove U. Bettija, Ch. Moellera, O. G. Hernandezza u 1. dijelu istog djela; P. Hünemann, *Jesus Christus Gottes Wort in der Zeit*, Münster 1994., str. 353; O. H. Pesch, *Das zweite vatikanische Konzil*, Würzburg 1994. (2. izd.), str. 50-103; 132-206.

⁴ M. Bordoni, *Gesù di Nazaret*, III, Herder - PUL 1986, str. 444s.; E. Schillebeeckx, *La Chiesa, l'uomo moderno e il Vaticano II*, Roma 1966., str. 231; H. de Lubac, *In limine*, u: G. Barauna, *La Chiesa...*, str. 4.

1. Vječni Očev spasenjski naum kao kontekst

Označavajući stvarnost Crkve kao misterij i povezujući ga s tajnom Presv. Trojstva, sabor usvaja trojstvenu perspektivu prve Crkve i Otaca.⁵ U globalnoj viziji, što se nadahnjuje na trojstvenoj pozadini, sva je ekonomija spasenja prikazana pod vidom poziva i poslanja Crkve. Konstitucija govori o konkretnom Božjem djelovanju koji izvodi svoje djelo spasenja u povijesti. To je djelovanje trojstveno ukoliko Otac, Sin i Duh djeluju kao jedno počelo te zajedno stvaraju, pobožanstvenjuju, proizvode sve učinke u redu naravi i milosti. U tom smislu Crkva je zajedničko djelo nevidljivog Trojstva.⁶

Tekst Konstitucije opisuje, međutim, i djelovanje svake božanske osobe u otajstvu Crkve, smještajući ga u okvir povijesti spasenja. Zadnji temelj postojanja Crkve i njezina poslanja je Očev vječni naum spasenja u kojem Krist ima središnju ulogu. U LG 2 Ocu se pripisuje stvaranje svijeta i pobožanstvenjenje ljudi, povezuje se vječni plan, njegovo ostvarenje u povijesti i konačni cilj Crkve. Dakle, od Oca polazi inicijativa našeg izabranja i predodređenja da postanemo "suobličeni slici Sina njegovog". Ostvarenje ove inicijative u vremenu povezuje se sa stvaranjem zajednice spasenja, tj. s postupnim oblikovanjem Crkve, prema etapama povijesti Izraela u Starom zavjetu i očitovanju Kristove Crkve na Duhove po izlijevanju Duha Svetoga, sve do dovršenja u slavi na kraju vremena, kada će se Crkva naći ujedinjena konačno kod Oca. LG 3 donosi veliku viziju u kojoj su inicijativa Crkve, njezino organiziranje i rast smješteni u produženje osobnih relacija između Oca i Sina.⁷

U tekstu Konstitucije ističe se, uz trinitarnu perspektivu, i kristocentričnost ekonomije spasenja. Saopćavanje vječnog poziva na zajedništvo života događa se po posredovanju Sina u stvaranju i objavi. Sinovo djelo otkupljenja povezuje se s Crkvom ili njegovim kraljevstvom, već prisutnim u misteriju, što po Božjoj moći vidljivo raste u svijetu.⁸ Crkvi koja ima nastaviti Sinovljevu zadaću poslan je Duh Sveti da je neprestano posvećuje, i da tako oni koji vjeruju imaju po Kristu u jednom Duhu pristup k Ocu. Po poslanju Sina i Duha, što dolazi od Oca, saopćava se život Trojstva Crkvi i usmjerava se po Sinu, u Duhu, k Ocu. U Crkvi se ništa ne događa bez djelovanja triju

⁵ O. Rousseau, *La Costituzione nel quadro dei movimenti rinnovatori di teologia e di pastorale degli ultimi decenni*, u: G. Barauna, *La Chiesa...*, str. 115.

⁶ M. Philipon, *La Santissima Trinità e la Chiesa*, u: G. Barauna, *La Chiesa...*, str. 332s.

⁷ Isto, s. 332.334; P. Hünemann, *nav. dj.*, str. 355.

⁸ LG 3; v. M. Philipon, *nav. čl.*, str. 334.

božanskih osoba. Sabor navodi riječi sv. Ciprijana, prema kojemu je cijela Crkva "puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga".⁹ Može se, dakle, sažeto reći da je "Crkva uopće nezamisliva bez Duha Božjega jednako kao i bez Krista Božjega. U njoj se dovršava odnos Boga sa svijetom, odnos koji prethodi i na neki je način transcendentan odnosu Isusa iz Nazareta s čovječanstvom".¹⁰

U Crkvi se, naime, ostvaruje čovjekov poziv. Oslanjajući se na Pavlovu nauku, sabor govori da je Bog stvorio ljude i pozvao ih da budu dionicima božanskog života. Krist je otkrio Očev misterij i njegovu odluku da one koji vjeruju u Sina pozove u svoju Crkvu. Svi su ljudi pozvani na sjedinjenje s Kristom: od njega potječemo, po njemu živimo, k njemu idemo. Čovjek i po čovjeku sav svijet teže prema uskrsnom Kristu, koji kao proslavljeni Gospodin sve privlači k sebi. Prema nauci Sabora, Krist ostaje vječno posrednikom između Boga i ljudi. Iz tog proizlazi da je čovjek pozvan participirati na slavi uskrslog Krista i, po ovoj participaciji, stići u zajedništvo života s trojstvenim Bogom.¹¹

2. Važnost uloge otkupiteljskog utjelovljenja

Sabor podvlači spasenjsko značenje utjelovljenja božanske Riječi. Ljudska narav, nerazrješivo sjedinjena sa Sinom Božjim, služi kao živi organ i sredstvo spasenja. Preuzevši našu ljudsku narav, Sin Božji se solidarizirao s cijelom ljudskom zajednicom. Utjelovljenje uključuje osobno uzdignuće ljudske naravi na Božje čovještvo, u kojem se očituje i ostvaruje njegova spasenjska ljubav. Govoreći o spasenjskom značenju utjelovljenja, Sabor ne primjenjuje na utjelovljenu Riječ pojam "sakrament", ali govori da postoji znatna sličnost između otajstva utjelovljene Riječi i otajstva Crkve, ukoliko su u oboma božansko i ljudsko neodvojivo sjedinjeni tako da je ljudsko podređeno božanskom i postaje znakom i sredstvom spasenja za ljude.¹² Čovještvo Sina Božjega znak je i najviši organ Božje milosti. Utjelovljenje je konačni temelj povezanosti nevidljive milosti s vidljivim stvarnostima u Crkvi i njezinim sakramentima.

Govoreći o značenju utjelovljenja, Sabor je, više od drugih, govorio o spasenjskom događaju križa, obuhvativši cjelovito vazmeno otajstvo. Govor Sabora nije u tonu svečanih izjava, nego u skladu s

⁹ LG 4; v. M. Philipon, *nav. čl.*, str. 334. 335.

¹⁰ J. M. R. Tillard, *Crkva Božja u nacrtu Božjem*, Svesci 59-60, str. 6.

¹¹ LG 3; v. J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 115.

¹² LG 8; v. J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 116.

nakanama, nastoji prikazati soteriološku vrijednost Kristova križa jezikom Biblije, izbjegavajući odviše pravni govor vezan uz kategorije "otkup" i "zadovoljština". U jeziku Sabora ističe se vid "objave" i vid "otkupljenja".

Proslavljeni je Krist prije svega punina objave; on nije samo propovijedao radosnu vijest o dolasku kraljevstva, nego se kraljevstvo Božje očituje u njegovim riječima i djelima, a ponajprije u samoj njegovoj osobi. Poslije smrti na križu proslavljeni Isus pojavio se "Gospodin, Krist i Svećenik postavljen na vijeke". Isusova smrt i uskrsnuće naznačeni su kao konačno mjesto božanske "objave" u koju je uključeno djelovanje Duha Svetoga. Ta objava odsijeva osobito na križu kao Očeva sveopća ljubav i ljubav Sina.¹³

Kad tumači smisao Kristova otkupiteljskog djela, Sabor, uz vidik "objave", govori o spasenju i pomirenju, o oslobođenju čovjeka i njegovoj preobrazbi u novo stvorenje. Sin je Božji u svome čovještvu pretrpio smrt na križu te svojom smrću i uskrsnućem pobijedio smrt, otkupio čovjeka, koji je postao novi stvor. Pomirenje izražava pozitivni vid Kristova otkupiteljskog djela. Proslavljeni Krist na mističan način, po saopćavanju Duha, stvarno se i na tajnovit način sjedinjuje s vjernicima, prislićujući ih sebi.¹⁴ Solidarnost Sina Božjega sa svim ljudima, koja se očitovala u utjelovljenju, dosegla je svoj najviši izričaj u Kristovoj smrti i uskrsnuću, događaju koji je bio pobjeda i za sve ljude. Krist je oslobodio čovjeka od grijeha i smrti. Univerzalnu djelotvornost Kristova djela Sabor opisuje pneumatološkim rječnikom. Snaga koja povezuje Kristovo djelo sa životom pojedinih vjernika je Duh Sveti, o kojemu Sabor često govori dok tumači spasenjsko značenje pashalnog događaja.¹⁵ Utjelovljenje predstavlja, dakle, cjelokupnu Isusovu zemaljsku egzistenciju i dolazi do vrhunca u proslavljenju utjelovljenje Riječi na križu.

Govoreći o dovršenju Kristova spasenjskog djela, Sabor spominje njegovu trostruku ulogu proroka (objavitelja), svećenika i Gospodina.¹⁶ On je jedini posrednik i punina objave jer je osobna Božja Riječ, koja je postala čovjekom. U njegovoj nauci, u njegovim činima i osobito u svjedočanstvu njegova života očitovala se Božja spasenjska ljubav. Krist je proglasio Očevo kraljevstvo te obavlja svoju proročku službu sve do očitovanja svoje slave.¹⁷ Bog Otac nas

¹³ LG 5; v. M. Bordoni, *nav. dj.*, str. 444.

¹⁴ LG 7; v. M. Bordoni, *nav. dj.*, str. 446.

¹⁵ LG 5, 7, 21, itd.; v. M. Bordoni, *nav. dj.*, str. 447.

¹⁶ LG 5, 10, 12, 13, itd.; v. J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 116.

¹⁷ LG 35.

je u njemu odabrao i predodredio za svoje sinove. Kao jedini svećenik novoga saveza predao je sebe jednom zauvijek; u svojoj krvi (1 Kor 11,25) uspostavio je novi savez, pozivajući iz Židova i pogana novi Božji narod, koji je jedan po Duhu. Njegova je smrt kao neporočna žrtva (usp. Hebr 9,11-28) bila vrhunski čin štovanja Boga.¹⁸ Krist je ušao u slavu svojega kraljevstva te ispunja svoju kraljevsku ulogu ako gospoduje nad svime i teži sve podložiti Božjem gospodstvu da Bog bude sve u svemu; podlaganje svijeta Bogu podudara se s participacijom na Božjem životu i slavi. Ove tri službe su, zapravo, tri vida jedne te iste Kristove spasenjske uloge i svrha im je ujediniti sve ljude u Ocu, participirajući na njegovu božanskom životu.¹⁹

Kristovo spasenjsko posredovanje nije ograničeno na njegovu zemaljsku egzistenciju, nego je vječno u vječnom otajstvu njegova proslavljenja. U svojoj smrti i uskrsnuću Krist je postao Gospodinom i svećenikom zauvijek. Krist ne samo da nastavlja svoju proročku, svećeničku i kraljevsku ulogu u Crkvi već će se na kraju vremena potpuno očitovati ljudima, dati im da sudjeluju u njegovoj slavi i ostat će vječno kao jedini svećenik u nebeskoj liturgiji.²⁰

3. *Nazočnost proslavljenoga Krista u Crkvi*

Kad govori o nastavljanju Kristova spasenjskog posredovanja nakon proslavljenja, Sabor se oslanja na pavlovsku nauku o gospodstvu uskrslog Isusa i njegovoj nazočnosti u Crkvi. Nakon što je dao početak svojoj Crkvi propovijedanjem radosne vijesti o dolasku Kraljevstva Božjega, što je potvrdio i svojim djelima te nakon što je pretrpio za ljude smrt na križu, Isus se, nakon uskrsnuća, pojavljuje kao Gospodin i Krist i Svećenik postavljen navijeke, a potom je izlio na svoje učenike od Oca obećanog Duha. Poslanje Duha Svetoga konačna je faza ustanove Crkve kao sveopćeg sakramenta spasenja.²¹ Duh oblikuje Crkvu ukoliko je ucjepljuje u ekonomiju Kristova otajstva. "Nakon Pedesetnice Krist Gospodin je neodvojiv od Crkve iako je on transcendirao, a ona njemu duguje ono što jest. Uostalom, sam naslov Krist - kao i Spasitelj - uključuje taj odnos."²² Kristova nevidljiva dinamična nazočnost je, zapravo, konstitutivno počelo

¹⁸ LG 9; 28.

¹⁹ LG 13, 36.

²⁰ LG 5.

²¹ LG 1, 4, 5; Ideja o stupnjevitom ustanovljenju Crkve, sukladna novozavjetnim izvorima, što se susreće u LG 2-5, obuhvaća cjelokupno djelovanje zemaljskoga i proslavljenog Isusa: v. W. Kasper, *Isus Krist*, Split 1995., str. 192-193.

²² J. M. R. Tillard, *nav. čl.*, str. 8.

Crkve i njezina jedinstva.²³ Kad ističe važnost Kristova proslavljenja i prisutnosti proslavljenog Krista u Crkvi, Sabor naglašava puno spasenjsko značenje ukoliko se u svjetlu Kristove proslave promatra sav misterij spasenja čovječanstva u Crkvi.

Među raznim biblijskim slikama kojima Sabor označava životnu povezanost Krista i Crkve, ističe se oznaka Crkve kao mističnog tijela Kristova. Slika tijela izražava organsko jedinstvo raznih članova Crkve, koje ima svoj temelj u utjelovljenju Riječi, njezinu solidari-ziranju s ljudima te slanju Duha. Život ovog tijela udioništvo je na životu Gospodinovu, koji je trpio i proslavio se, a ostvaruje se po vjeri i krštenju i usavršuje po euharistiji. Krist ima ulogu Glave toga tijela. Po svom Duhu, koji je, prema Saboru, kao duša tijela, proslavljeni Krist širi preko Crkve na sve ljude božanski život.²⁴

Iz istine da se Krist kao jedini posrednik i put spasenja pona-
zočuje među nama po Crkvi i u njoj saopćava svoju milost ljudima, Sabor zaključuje, na osnovi Pisma i predaje, da je i Crkva potrebna za spasenje.²⁵ Kao što Krist u saopćavanju božanskog života ljudima ima univerzalno značenje, tako je i Crkva sredstvo spasenja za sve, po kojem na sve izliva svoju istinu i milost. Eklezijalni značaj milosti, prema nauci Sabora, proizlazi iz djelatne Kristove nazočnosti po njegovu Duhu u Crkvi. Svi su ljudi pozvani da čine jedan Božji narod, Crkvu, jer su svi u Kristu milošću Božjom pozvani na spasenje.²⁶

²³ LG 5; v. J. Alfaro, nav. dj., str. 118; Najbrojniji kristološki izričaji Konstitucije odnose se na djelovanje proslavljenoga Gospodina, koji je po svom Duhu nazčan i djeluje u Crkvi i u ljudskoj povijesti: v. P. Hünermann, nav. dj., str. 356.

²⁴ LG 7; v. A. Grillmeier, *Komentar*, LThK (Sonderausgabe 1986), XII,166; E. Schillebeeckx, *La missione della Chiesa*, str. 185s.; J. Galot, *Il Cristo rivelatore, fondatore della Chiesa e principio di vita*, u: R. Latourelle (izd.), Vaticano II: Bilancio & prospettive, 2. izd., Assisi 1988., str. 350; J. M. R. Tillard, *Crkva i spasenje. O sakramentalnosti Crkve*, Svesci 56, str. 4s; P. Hünermann zamjećuje da sabor, ne rabeći izričito pojam perihoreze, promišlja odnos Isusa Krista i Crkve i vjernika polazeći od misli o uzajamnom prožimanju, koje ne uklanja razliku, što se može označiti riječju perihoreza: v. P. Hünermann, nav. dj., str. 356-357. U jednom drugom svom djelu kaže da kristologiji pripadaju ne samo perihoreza s Ocem i perihoreza njegove božanske i ljudske naravi već i perihoreza između Isusa Krista i Crkve. Djelovanje raspetog i proslavljenog Gospodina u Kristu prisličujućem djelovanju Crkve postaje konstitutivnim momentom kristologije: v. P. Hünermann, *Offenbarung Gottes in der Zeit. Prolegomena zur Christologie*, Münster 1989., str. 145.

²⁵ LG 14.

²⁶ LG 8; 13.

4. Krist počelo života i djelovanja Crkve

Označavanje Crkve kao sakramenta, što se susreće već na početku Konstitucije, novost je u dokumentima učiteljstva. Ova oznaka nameće viziju koja prožima cjelokupno poimanje Crkve.²⁷ Izričaj "u Kristu" ukazuje na izvor sveukupne djelotvornosti sakramenta. Crkva će ostvariti sjedinjenje čovjeka s Bogom i postići jedinstvo cijelog čovječanstva ako je povezana sa svojom Glavom, Kristom. Pojam sakramenta kao i naziv tijelo Kristovo ističu prvenstvo nutarnjeg elementa nad vanjskim. Stvarnost Crkve, koju sačinjavaju ljudski i božanski element, uspoređuje se analogijom što postoji u jedinstvu božanskog i ljudskog u utjelovljenoj Riječi.²⁸

U LG 7 Krist je označen, prema Pavlovoj nauci, osobito Kol 1,15-18 i Ef 1,18-23, kao glava Crkve, prvorođenac od mrtvih, onaj koji ima prvenstvo u svemu i koji veličinom svoje moći gospoduje nad svime, a svojom savršenošću i djelovanjem napunja cijelo tijelo bogatstvom svoje slave. Kao što se Krist solidarizirao s ljudima preuzevši njihovu sudbinu, zadaća je članova tijela prisličnjenje Glavi u patnji i uzvišenju. Krist kao Glava djeluje stalno i svoj život izljuje na vjernike za rast tijela. On je dao svoga Duha koji djeluje kao duša tijela. Život je Crkve, dakle, skriven u proslavljenom Kristu koji je, s desna Ocu, neprestano podržava i po njoj saopćava svoju istinu i svoju milost svim ljudima, da ih u njoj sjedini sa sobom. Njegov Duh djeluje kao nutarnje počelo života, jedinstva i posvetiteljskog djelovanja.²⁹

Kao počelo života u Crkvi Duh Sveti čini da se svi njezini članovi neprekidno obnavljaju u Kristu, da Crkva napreduje i raste te postigne intimno sjedinjenje s Bogom. Uz biblijski pojam tijela Kristova Sabor razvija i opširnije tumači pojam naroda Božjega, koji svojim sadržajem označava istu stvarnost jer služi kao sredstvo otkupljenja svih ljudi.³⁰ Narod Božji kao novu zajednicu spasa Krist je stekao po savezu sklopljenu u njegovoj krvi, a oblikuje se prihvaćanjem riječi Božje u vjeri, po krštenju i preporođenjem u Duhu. Dostojanstvo novog Božjeg naroda očituje se u činjenici da je pozvan sudjelovati u Kristovoj proročkoj, svećeničkoj i kraljevskoj

²⁷ J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 121; P. Smulders, *La Chiesa sacramento della salvezza*, u: G. Barauna, *La Chiesa...*, str. 363.

²⁸ LG 8.

²⁹ O ulozi Duha Konstitucija govori i na drugim mjestima: npr. 6, 8, 9-14, itd.; v. J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 122; A. Grillmeier, *nav. dj.*, str. 167.; F. A. Sullivan, *Lo Spirito Santo: "Principio dell'unita' della Chiesa"*, *Communio*, br. 91 (tal. izd.), str. 19-24.

³⁰ LG 9; v. A. Grillmeier, *nav. dj.*, str. 177.

službi.³¹ Krist ga je po Duhu ujedinio kao vidljivi društveni organizam i neprestano ga podržava u zajedništvu i službi. Za upravljanje ovim hijerarhijski uređenim društvom Krist je u svojoj Crkvi ustanovio različite službe, koje imaju pomoći da svi članovi naroda Božjega zajedno slobodno i po redu teže za istim ciljem i postignu spasenje. Služba pastira, tj. apostola i njihovih nasljednika, trajat će do svršetka svijeta, budući da je evanđelje, koje oni moraju propovijedati, za Crkvu počelo svega njezina života u svako vrijeme.³² Ministerijalni službenici i vjernici laici imaju svaki na svoj poseban način udio u Kristovim službama. Božji narod, ostajući jedan i jedini, mora se protegnuti na cijeli svijet i na sve vjekove, da se ispuni odluka Božje volje. Posrednička uloga Crkve sastoji se u saopćavanju plodova spasenja istim putem na koji je Krist izvršio djelo otkupljenja, u siromaštvu i samozataji. Na taj će način otkriti vjerno svijetu Njegov misterij, dok se na svršetku ne očituje u potpunom svjetlu.³³

Po djelovanju Duha Svetoga Crkva ostvaruje svoju proročku, svećeničku i kraljevsku ulogu, koje su participacija na dotičnim Kristovim službama. Svojim navještajem Kraljevstva i živim svjedočenjem životom vjere i ljubavi Crkva daje da svijet upozna konačnu Božju objavu u Kristu. Ona naviješta da su svi ljudi pozvani da čine jedan Božji narod, Crkvu, jer su svi u Kristu milošću Božjom pozvani na spasenje.³⁴ U svom bogoštovlju Crkva čini vidljivim vječno prikazanje Krista Ocu te da, zajedno s njim, svi njegovi učenici, ustrajući u molitvi i hvaleći Boga, prikazuju sebe kao živu, svetu, Bogu ugodnu žrtvu.³⁵ U njezinu životu svetost se očituje u plodovima Duha, tj. u težnji za potpunim kršćanskim životom i savršenom ljubavlju. Ova se svetost pokazuje pred svijetom kao započeto ostvarenje Kristova kraljevstva, u kojem se čovječanstvo i stvorenje potpuno podlaže Bogu po Kristu.³⁶

5. Krist u sakramentalnoj spasenjskoj ekonomiji

Prema nauci LG Crkva je sakrament Krista, ukoliko je znak i sredstvo njegove nevidljive milosti. Krist ju je ustanovio da nastavi njegovo poslanje u svijetu te bude sredstvom spasenja za sve. Sabor

³¹ LG 10-12; v. A. Grillmeier, *nav. dj.*, str. 180s.

³² LG 9; 18; 20.

³³ LG 10; 13; 8.

³⁴ LG 13.

³⁵ LG 10.

³⁶ LG 12; 35; 39; 40; v. J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 123.

je predstavlja kao sakrament za se, što ne ulazi u niz sedam sakramenata. Crkva je sveopći sakrament po kojem se saopćava sva Kristova milost. Ova univerzalnost prenošenja milosti po Crkvi proizlazi iz utjelovljenskog značenja milosti za sve.³⁷ Stoga Sabor pokazuje zanimanje za svećeničku funkciju Božjeg naroda. Bogoštvlje Crkve je sudjelovanje na nebeskoj liturgiji, koje je vječni i jedini svećenik Krist. On iskazuje Bogu jedino pravo štovanje i po njemu dolazi do Božjeg prijestolja liturgijsko štovanje Crkve. Posvetiteljska djelotvornost Crkve u njezinim sakramentima dolazi od proslavljenog Krista koji je posvetiteljsku snagu primio od Oca u proslavljenju svojeg čovječstva. Svećeništvo proslavljenog Krista izvor je sve milosti što je saopćava Crkva.³⁸ Govoreći o sakramentalnom životu, sabor ocrta odnos pojedinih sakramenata prema Crkvi kao sakramentu u eminentnom smislu. Na taj način tumači se kako se Crkva kao sakrament razvija u pojedinim sakramentima te kako pojedini sakramenti izgrađuju Crkvu.³⁹

Sabor je istaknuo komunitarni vid Kristove milosti ukoliko se u sakramentima Crkva očituje kao sakrament jedinstva ljudskog roda. Vjernik se sjedinjuje s Crkvom i u njoj s Kristom. Svaki sakrament koji se prima u vjeri, teži k ostvarenju zajedništva s Kristovom osobom i njegovim djelom spasenja. Krštenje ucjepljuje u organizam Crkve koji oživljava Duh Sveti i uvodi u zajedništvo s Kristovom osobom i njegovim životom, smrću i uskrsnućem. Potvrda još dublje povezuje s Crkvom i uvodi u stvarnost spasa ukoliko jače saopćava Duha za posvećenje i služenje u Crkvi. Život svakog člana Božjeg naroda nalazi svoje vrhunsko ostvarenje u euharistiji kao sakramentu žrtve na križu. Ona je izvor i vrhunac cjelokupnoga kršćanskog života. Po sakramentima Crkve očituje se, dakle, Kristov spasenjski dinamizam koji ujedinjuje sveukupnu ljudsku obitelj. Crkva neprestano teži okupiti sve ljude pod Glavom Kristom u jedinstvu njegova Duha.⁴⁰

³⁷ LG 1; 9; v. P. Smulders, *nav. čl.*, str. 379s.

³⁸ LG 51; 11; 34; v. J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 118.; A. Grillmeier, *nav. dj.*, str. 184.

³⁹ A. Grillmeier, *nav. dj.*, str. 184s.; J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 126.

⁴⁰ LG 11; 13; v. A. Grillmeier, *nav. dj.*, str. 185.; J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 127; J. L. Witte, *La Chiesa, "sacramentum unitatis" del cosmo e del genere umano*, u: G. Barauna, *nav. dj.*, str. 499s.; W. Kasper, *La Chiesa come sacramento di unità*, *Communio* br. 91 (tal izd.), str. 11-18.

6. Eshatološko dovršenje Kristova proslavljenja

Konstitucija snažno ističe i spasenjsko značenje Kristova uskrsnuća i njegove proslavljene egzistencije u Božjoj slavi. U otajstvu svoje smrti i uskrsnuća Krist je izvršio otkupljenje i savršeno proslavio Boga. Bog je prihvatio žrtvu svojega Sina i postavio ga u uskrsnuću Gospodinom i svećenikom zauvijek, sa sudjelovanjem na Božjoj slavi i moći. U Kristovu uskrsnuću započela je obnova čovječanstva i svijeta. Sav misterij spasenja Sabor gleda u svjetlu Kristove proslavljene egzistencije.⁴¹

Život Božjeg naroda prožet je ovom eshatološkom dinamikom. Crkva, koja je primila poslanje da navješćuje Kristovo i Božje kraljevstvo i da ga ustanovi u svim narodima, teži za savršenim Kraljevstvom i svim svojim silama nada se i želi sa svojim Kraljem sjediniti se u slavi.⁴² S povijesnim novim Božjim narodom pripravlja se potpuno ostvarenje Božjeg gospodstva na kraju vremena. K tom cilju usmjerena je sva aktivnost Crkve. Sakrament je eshatološka stvarnost ukoliko je u njegovu znaku već nazočna konačna stvarnost spasa, koju treba postići. Krštenje kao događaj eklezijalnog zajedništva, koje nas stavlja u odnos prema Kristovoj smrti i uskrsnuću, promatra se kao vid anticipacije našeg budućeg uskrsnuća, što se na neki način ostvarilo u Isusu. Euharistija, što se slavila u zajednici kao spomen žrtve na križu i kao gozba na kojoj su vjernici komunicirali s proslavljenim Gospodinom, koji se za njih žrtvovao i uskrsnuo, promatra se isto tako kao anticipacija gozbe nebeske sreće (Lk 22,15-20; Iv 6,32. 53. 58).⁴³ Svaka je milost saopćavanje Kristova proslavljenog života što usmjeruje prema konačnom proslavljenju. U Crkvi kušamo nebeski život ukoliko u njezinoj liturgiji unaprijed kušamo liturgiju buduće slave i u njoj sudjelujemo.⁴⁴ Štovanje svetaca Sabor promatra kao konkretni način ostvarenja eshatološke naravi Crkve. Marija je slika i početak Crkve kakva ima biti u budućnosti.⁴⁵ Crkva je, zapravo, ostvarenje spasenja na zemlji i klica definitivnoga Božjeg Kraljevstva.

⁴¹ LG 3, 5, 6, 7, 9, 39; Prema J. Alfaru, ovo je prvi tekst učiteljstva u kojem Kristovo proslavljenje i njegovo postojanje u Božjoj vječnosti doseže potpuno spasenjsko značenje, što mu ga vjera Crkve priznaje: v. J. Alfaro, *nav. dj.*, str. 118.

⁴² LG 5.

⁴³ P. Smulders, *nav. dj.*, str. 373-374.; O. Semmelroth, *Komentar*, LThK XII, str. 317.

⁴⁴ LG 51.

⁴⁵ LG 68.

Svoje dovršenje Crkva će, prema saborskoj nauci, doživjeti tek u nebeskoj slavi, kada dođe vrijeme obnove svijetu.⁴⁶ Odmah potom dodaje se da će se s ljudskim rodом u Kristu savršeno obnoviti i cijeli svijet, koji je tijesno spojen s čovjekom i po njemu dolazi do svoje svrhe (usp. Ef 1,10). Kad postigne svoju puninu, Crkva će postojati vječno kao Božji narod, pobožanstvenjeno čovječanstvo ujedinjeno u proslavljenom Kristu, koje će sudjelovati na Kristovoj slavi i u Kristu na Božjem vječnom životu. U nebeskoj Crkvi bit će Kristovo savršeno gospodstvo jer će biti ostvareno konačno spasenje ljudi; u njoj će se vječno odražavati slava čovjeka Krista, središta stvorenja.⁴⁷

Završni osvrt

Saborska nauka o Crkvi u LG znači osvježenje i obogaćenje ne samo eklezijologije nego i kristologije. Recepcija novijih teoloških istraživanja, što se imaju zahvaliti pokretima obnove, očituje se kako u povratku jeziku Biblije i Otaca tako i u preuzimanju perspektiva njihove teologije, što dolazi do izražaja u pojmu povijest spasenja. Ovakav pristup znači da Sabor ne polazi od raščlambe "naravi Crkve", nego u prvi plan stavlja njezino otajstvo, opisano raznim biblijskim slikama. U središte teologije vraća se "slika" što tumači otajstvo. Izvorna dimenzija tog otajstva otvorena nam je po objavi. Ono označava spasenjsku Božju odluku što je postala stvarnošću u povijesti po Isusu Kristu, njegovu životu, smrti i uskrsnuću. U Crkvi, što ju je Bog ustanovio kao jedino počelo spasenja za sve ljude, Bog saopćava svoju milost u utjelovljenoj Riječi. U njoj je djelatno nazočan proslavljeni Krist po svome Duhu po kome ljudi dolaze do sjedinjenja s Kristom i u Kristu s Ocem. Po utjelovljenoj Riječi Bog dovršava svoj plan rekapitulirajući sve u Kristu (Ef 1,10). U otajstvu koje naviješta Crkva otkriva svoje kristološke temelje i nalazi svoj istinski identitet. Ovaj kristocentrizam uvjerenje je što ga dijele i druge kršćanske Crkve.⁴⁸

Glede kristologije, važno je također istaknuti da se u Konstituciji susreće najviše tekstova o proslavljenom Kristu i njegovoj djelatnoj nazočnosti u Crkvi. U neoskolastičkim dogmatskim traktatima o kristologiji govorilo se, doduše, o Kristovu uskrsnuću i njegovu

⁴⁶ LG 48; v. P. Molinari, *L'indole escatologica della Chiesa peregrinante e i suoi rapporti con la Chiesa celeste*, u: G. Barauna, nav. dj., str. 1113s.

⁴⁷ LG 3; 5; 51; v. J. Alfaro, nav. dj. str. 128.; J. L. Witte, nav. dj., str. 516s.; E. Babini, *La Chiesa segno di unità per il mondo*, *Communio* br. 91 (tal. izd.), str. 62-67.

⁴⁸ E. Schillebeeckx, *La Chiesa...*, str. 231-232.

ponovnom dolasku, ali je potpuno nedostajalo poglavlje o djelovanju proslavljenog Gospodina u Crkvi i po Crkvi preko njegovu Duha. Ovi su tekstovi povezani s dovršetkom povijesti i izričajima o ponovnom dolasku Isusa Krista.⁴⁹ Sabor je, zapravo, postojećim kristološkim izričajima dodao važno poglavlje o uskrsnom Gospodinu koji se po Duhu ponazočuje i djeluje u Crkvi.

THE CHRISTOLOGICAL FUNDAMENTS OF THE COUNCIL'S
DOCTRINE OF THE CHURCH
Christology of Lumen Gentium

Summary

The autor of this article researches the christological problems in the Dogmatic Constitution of the Church of Vatican II. By analyzing both concepts of mystery and sacrament he unveils the reality of the Church which has its roots in eternal Father's design of salvation and he traces the Church to the perspective of salvation history. Along with the Trinitarian dimension there is also Christocentric aspect of salvation history, the central role of redeeming Incarnation. God's plan of salvation comes into being in Jesus Christ and in his ministry in the Church, which has been established as instrument of salvation for all human persons. Through it God imparts his grace to the Word Incarnate. In the Church the glorified Christ is efficiently present through his Spirit, through whom the human beings meet Christ, unite with Christ and in Christ with the Father.

The characteristic of the Council's teaching, in accordance with theology of the first centuries, Vatican II significantly underlines how creation theology is correlated to redemption and it depicts the central role of Christ in the fulfilment of the Father's salvation plan. The doctrine of active presence of the glorified Christ in the Church means an important new chapter in christology.

⁴⁹ P. Hünermann, *nav. dj.*, str. 356.